

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 7. У Сомбору 15. Априла 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последњег, а Пријатељ србске младежи излази као додатак школскога Листа. Цена е за оба Листа 4 фор. на годину.

Преглед различитих врста васпитаня.

Свако уредно васпитанѣ оснивати се мора на известним начелима или основним правилима, по којима васпитатељ своје питомце наставља и руководи. Васпитатељи неслажу се међу собом у определеноу ових правила, него су се у том погледу јако међу собом поцепали, и одтуда посташе разни редостави (системати) васпитаня; кое ћемо ми овде прегледати пре него што се упустимо у ближе познанство са хришћанским васпитанѣм. Поштовани ће читатељи увидити, да се сви ови редостави на погрешно или на едностручно схваћеним начелима оснивају, и по томе ће кадри бити лакше отличност хришћанског васпитаня увидити.

Ово су знатни између тих редостава :

1. Само живо (егонистично) васпитавањѣ. Ово се оснива на погрешном начелу: „Човек е само за себе и ни за ког другог на овоме свету.“ На жалост не само зли примери многих родитеља и васпитатеља, него и њихова превелика слабост и оданост к уживању, есу узроци, што се ово начело међу людма јако распростире. Али ми треба пред очима да имамо свагда ту свету истину, да човек није само зато створен, да себи угађа, него да е право определенѣ његово светие и узвишение. Ко се за саможивилношћу поведе и по њој децу васпитава, тај пробуђуе и подхрануе у њима најжесточие и најопасније страсти као што су: суета, охолост, грамзењѣ за иманѣм и таштом славом, завист, неситост у елу и пићу, угађањѣ телу и сваковрстно сладострастие, — а све то пре или после води к пропасти несрећног питомца, коме у део падне, да се саможиво или себичњачки васпитава.

2. Васпитавањѣ за другога. Овога е начело :

„Човек е само за друге люде одређен.“ — Истина е, да е човек христијанин за истину Божию и за свое ближнѣ, кад потреба изискуе, све свое, па и сам живот свой жртвовати дужан. Таково пожртвованѣ ест дело најсветије. Той најузвишенијој идеи упућуе нас пример самога Спасителя нашег, и безбројни збор мученика, исповедника, и светителя, па и сама задруга човечия изискуе оваково племенито пожртвованѣ од свештеника, войника и лекара. О оваковом пожртвованю за сведочбу истине, и за благо своих ближњих, ние овде реч, него се овде мисли онаково одхраниванѣ деце, при коме родители, задруга или држава сматраю децу као неку робу, кою они за свою корист и потребу васпитава та и употребљавати могу сасвим по својој вољи и ћуди, и ради своих себичних тежня и намера. Тако знамо да е обичай и данас у Китаю, и у многим другим язическим земляма, да родители свою децу убияю, између и продаю; или да люде, као невольно роблѣ купую, продаю и за свое себичне цѣли употреблюю. Ово нечовечном поступаню сасвим налечи терањ деце у прошню, или у крађу, да тим родителям помажу; мученѣ мале сиромашке деце са тешким пословима по фабрикама, у служби и на занатима; отпуштањ челяди у цркву у дане празничне и неделне; навикаванѣ господске деце на лѣност, ласканѣ и безрасудно харченѣ свога иманя на забаве и веселя, које све неприлике у данашнѣ време се често и међу христијанима налазе.

3. Вештаствено (материјалистично) васпитаванѣ
Ово се поводи за начелом: „Човек е одређен само за овај земальски живот.“ Кад би човек створен био само за овај земальски живот, кад неби за нѣга било вечности; онда би они имали право, кои пазе на најближу и видимо корист и потребу сваког поединог васпитаника, а и шта би их се тицала далека и по нѣховом мињнио сасвим неизвестна будућност. По овој науци највиши степен савршенства, до когга се човек попети може ест тай, да постане светски грађанин и врстан члан дружине човечяе. Плод оваког васпитаня есу они уроци, које често у данашнѣ доба из уста родитеља и старешина чуемо, и кои овако гласе: „Научи што валяно, да можеш у свету напредовати, да можеш твою породицу издржавати и да јој на понос служиш; гледай па се нађи у свету; уживай свашта у свету али умерено.“ и т. д.

Како би једно било човечество, кад у нѣму осим ове никаква виша помисао, никаква племенития наука не би места

Унаћи могла. Себичност би тада и неприметно мах отела; дру-
жељност, светия брака, поштованѣ власти и старешинства
све би то престало, суровост и безираветвеност би све свезе
питомег живота мало по мало раскинула.

Гдекои учени люди придржавајући се вештаственог начела
васпитавања дали су му лепши изглед под именом „човечности
или хуманитета.“ Узор кога су они по свом субективном ми-
шљеню створили, ест достојанство човечаско. По том
узору валя да се дете воспита најпре да буде човек, па онда
земальски грађанин. За надприродну силу благодати и за све-
тост вере, не мари оваково воспитавањѣ, премда се проповед-
ницама нѣговим гдекоє истине християнског благоуравия са свое
практичности веома допадаю, и с тога их питомцима своима
препоручю.

4. Тирянско (деспотично) воспитавањѣ. Начело му
е: „Човек е по природи својој сасвим неваляо.“ Кои се овога
начела држе, ти мисле, да е човек сасвим неваляо, слѣдова-
телно да се управо ни воспитати не може, нити се могу
снаге нѣгове на добар пут извести и развити. Ёдини посао,
коим они желе свое питомце у неким нужним способностима
и радњама извештити, састои се у механичном абрихтованю и
дресираню. Чулна побуђеня, то ест видљиве награде и на-
силне осетљиве казни, особито биењѣ, есу опака средства тир-
янскога воспитавања. Предразсуде, глупост, тупоглавоост и по
видимоме лако извршенѣ оваковог воспитавања есу узроци, што
се многи родители и гдекои неисправни и ђудљиви учители
овог начела јошт и данас држе, на велику душевну и телесну
штету и назадак омладине.

5. Светинячко (пиестично) воспитавањѣ. И овоме
служи за начело: „Човек е по природи својој сасвим нева-
ляо. С тога е нужно, да му се непрестано пред очи ставля
грешност нѣгова, да му се срце на понизност, сакрушеност и
непрестано каињѣ а воля на безусловну и слепу покорност и
подчиненѣ упућує, само ако е тако приправљѣн човек, може
он примити у себе Божию благодат, коя после у нѣму свако
добро сама производи, без икаквог нѣговог садѣйствованя.“
Искусство показує, да деца по овоме начелу и начину васпи-
тована, постану највише противно од онога што се постићи
жели, т. е постану злобна, пакостна, притворна, јогунаста и
робскога духа, а у срдцу лажљива и покварена, с тога се и
овај начин воспитавања одобрити неможе.

6. Човекољубиво или филантропско васпитавањѣ. Начело му е: „Човек е од природе сасвим добар.“ По овоме начелу васпитањѣ има се само око тога старати, да се све ниже и више снаге дечије природе сходно развију, и да се снагама овима добар правац дае. Кад би носиоци овога начела својој науци сасвим слѣдствени остали, то би они морали управо оканути се сваког васпитаня, и оставити децу саму себи. Ер кад е природа човечия сама по себи тако сувише добра и савршена, то се неможе ништа од тога болѣ и савршене васпитавањѣ постићи; сваки дакле уплив васпитатељски на снаге духа дечијега, био би насилно нападањѣ и узнемиривањѣ природе и нѣнога деланя. Будући да се филантропско васпитавањѣ нигда подпуно и сасвим у практики извршивати нисе могло, то су се педагози, кои се начела овога држе, поделили на многе врсте, и извели многа нова начела, од коих ћемо најглавнија ми овде укратко навести: а) „Буди здрав, или старай се за здравлѣ и очвршћенѣ дечије све дотле, док се нѣгова физична снага не развије, па ће остало само по себи доћи.“ Мислитељи, кои ово начело, усвоише, држе, да с телесном снагом свагда долази нравна снага и свако умно савршенство. Но они се у том варају; ер искуство показуе, да снаге душевне, којима се васпитавањѣ добар правац не дае, лако могу подивјати и саме себи остављѣне уплести се у замке порока, коих се нигда више сасвим не могу опростити. Притом најячи и најчвршћи люди, нису свагда најразборити, најпааметни и најваљани. Добра е дакле ова наука, али нисе главна, нисе едина, нити нам цело васпитањѣ од саме нѣ искључиво зависити сме. б) „Пусти детету све на вољу, па ће му се тако воља оснажити и задобиће стални и постојани карактер, слободу и самосталност, а то е највеће благо; своевольност е добра, а попуштањѣ туђој вољи не ваљ.“ Ова наука кад се до крайности дотера, отвара пут свакојаким страстима и непристойностима; ер по нѣој се највећа бездѣлия хвале и похвалама преузносе или барем извињавају и полепшавају као плод слободне вољѣ, а јогунство и тврдоглавство узима се као црта чврстог и сталног карактера. в) „Старай се да разум изобразиш, ер просвета срца и благонаравност зависи од просвећеног разума.“ Едни од оних, кои овоме начелу слѣдују, захтевају да се само разум развија и вештба, а све им е едно, научила деца што притом или не научила; ер

веле, кад се разум пробуди и развије, онда ће дете постати по себи ваљано, добро и за свашта способно. Но послѣдице често показују, да оваково еднострано изображаванѣ разума проузрокује у питомцима охолост, поузданѣ у саме себе, себичност и оданост свакојаким страстима, као што о том и она проста пословица вели: „Где су кола мудрости, ту су двоя лудости.“ Други опет желе: „да се разум изображава само ученѣм стварних и за живот грађански нужних знања, ер незналица није никуда у свету пристао, и већ је по себи неваљало човек.“ Но и у овоме послу многи су претерали претоваривајући децу више него што су cadre поднети дечије снаге, те тиме проузроковаше многозналост и површно знањѣ, при коме је обично срдце празно, и необделано. г) „Изражавај дечије срдце и старай се да деца постану нѣжна, побожна и племенито осећајућа.“ И овај начин васпитавања због едностраности своје није у свему добар, и доводи децу често до велике разнѣжености, осетљивости, лицемерства, притворности и лукавства.

7. Безусловно или независно (абсолютно) васпитаванѣ. Начело му је: „Човек нити је од природе добар, нити је неваљало, него онакав постане, како га васпитаю.“ По овоме мишњу васпитаванѣ ни мало не зависи од дечије природе; оно може учинити с дететом штогод хоће, само кад се по плану удесе први утисци што их дете добия, сви примери и сва радња околине, и кад су васпитатељи вешти у свом послу. —

8. Натеривајуће васпитаванѣ. „Гони човека на добро тим ћеш га најпре и најлакше ваљаним учинити.“ То је начело натеривајућега васпитавања, које на жалост јошт у гдекоим вишим и нижим школама и у многим породицама влада. Васпитатељи ове врсте, ради су суморним и сувише охолом понашанѣм своим према питомцима себи важност код њих задобити, али се они люто варају, ер права важност недобия се претераном строгошћу, него отачаском благошћу и љубави према своим питомцима. Гоненије при васпитавању пробуђује код младежи мрзост, потайну злобу и пакост понајпре према самим васпитатељима, па затим и према другим људма, а кад тако одранѣна омладина одрасти, онда и она постаје прека и опора према своима млађима, те тако у пуној мери наслѣди све пороке своих гонителја, од којих се у младо своје доба гнушала. Време би било, да се већ овако нечовечно васпитаванѣ,

коим се највећи потайни и јавни пороци у срцима омладине подхрапоју, како из породица, тако и из хришћанских училишта сасвим изгони.

9. Мазно васпитавањѣ. Начело му е: „Деци треба све по волѣ чинити и угађати, и никад се несме употребити онако средство за васпитавањѣ, које би деци вемило и неугодно било.“ По начелу овом васпитана деца постају обично мазна и сувише нѣжна, а кад одрасту буду мекушци, себичњаци, јогунице и својевољници, притом телом слаби и духом нејакки а за терете живота неспособни, своим станѣм незадовољни и на очајнаѣ склоњени. Доиста би ваљало, да се родитељи брижљиво чувају од мазног васпитавања; ер нема горих душмана по децу од њих, што их мазенѣм кваре и свашта им на вољу пуштају. —

10. Претерано иначе строевско или технично васпитањѣ. Којега е ово начело: „Не остављай ученика никад ни у чему самога себи, него га непрестано упућуй и управљай.“ Когод у васпитавању меру претера, и хоће да сувише уради, тај поквари сам свой посао. Има људи, кои из тежнѣ за господарењѣм, или из суете, или из претераног уважења васпитатељских средства, еднако децу хвале ил куде, ни на едан часак без себе их непуштају, и сваки корак њихов подозрителним оком мере; све им показую, све нешто дотерую и поправљую, критикују и карају, па и прорјачу шта ће од детета бити. Но претераност ова нимало није по дечију будућност добра; њоме постају деца духом слаба и оруђе у туђим рукама, или постају неосетљива према сваком васпитатељском упливу, и по томе гдекој пут гора од оне, која се скоро никако невоспитавају.

Важност хришћанског васпитања.

Као што е оку телесном нужна светлост да може видети; тако е и духу човечјем нужна светлост, да може познати истину; светлост е та двострука; една е унутарња и нама принадлежећа, а то е наш „ум;“ друга е спољашња и виспа, која е изван нас и коју само чистом вером примати можемо, а то е: „Откривенѣ Божије,“ које се у својој чистоти налази у св. Писму, и у науци едине, свете, саборне и апостолске цркве Христове. Само у хришћанству налазимо ми сва истинита и права начела доброг васпитања. Црква Христова неодбацује проналазке здравога разума,

човечиѣга ума и искуства у делима васпитавања, него их по заслуги уважава, али нас она упућује, да све те проналазке сматрамо наспрам висше духовне светлости, да их испитуемо и оно што се слаже са вечним определенѣм и правом срећом нашом да задржавамо и употребљуемо, а само оно да одбацимо што је вечном определеню и правој срећи нашеј противно. Ђдном речи света црква наша божаственом благодати светога Духа, која у нѣој пребива, свагда исцелује оно што је у нама немоћно, и попуњава оно што је у нама оскудно и несавршено, а тим васпитава како поедине люде и народе, тако и цела поколенија, која јо слушају. При великој озбиљности, с којом су учени Педагози у западној Европи од двеста и више година на васпитавању и на удешавању науке о васпитању радили; јачно би они до единомислености у начелима и у избору средства за васпитавањѣ одавно већ дошли били и свет би већ уживао најлепше плодове нѣових трудова, да су само кадри били са смиренешћу примити озаренѣ од висше духовне светлости и да су радњу своју на хришћанским начелима оснивали. Но неживајући и не познавајући пуноћу Православља, много су пута они уз најбољу вољу и намеру у својој науци странпутицом пошли и од вечне истине одступили. Учители нашега народа и родители србске дечице, ваљало би да се неодступно и неуклоно при васпитавању држе вековечних и сталних начела сахранѣних у Православљу, да при светлости незаходећег сунца испитую свако людско мудрованѣ, науке, вештине и искуства, да само оно што је добро примаю, и да свагда на уму и у срцу имаю савест Божаственог Спаситеља нашег, који вели: „Тражите најпре царство Божје и Нѣгову правду, па ће вам се све остало придодати.“

Грађа за прво читанѣ и писанѣ,

(из економије).

1. Плугом оремо. Дрљачом влачимо. Косом косимо. Грабљама купимо. Српом жанѣмо. Решетом веемо. Лопатом грѣмо. Мерицом меримо. Вилама набадамо. Мотиком копамо. Ножем сечемо. Малѣм тучемо. Бургијом бушимо. Клѣштама чупамо. Иглом шијемо. Разбочим ткамо. Четком чистимо. Метлом метемо. Перушкком паемо. Цедилом цедимо. —

2. Приница е плодна. Тресет - ялов. Иловача - мочарна. Пескуша - сува. Кречуля - врела. Ђубренѝ богати ратара. Ђубре валя кад угоре. Шеница воли кости. Пасуљ в. креч. Чокот в. пепео. Зоб в. песак. Детелина в. креч. Кромпир в. пепео. Рано семе мраз убия. Позно семе ялова жетва. Иловача е тешка земля. Пескуша - лака з. — Иловача поправля се песком. Пескуша поправля се иловачом. —

3. Будале ђубре разбацаю, паметни собираю. Пиштавина е најснажниѝ ђубре. Ђубре валя плитко заорати. Од густог се-
 яня полежу жита. Младо семе тера више траве. Стариѝ семе тера више зрна. Кромпир најболѝ приа на детелишту. Кокуруз воли суву пригревицу. Кромпир в. нађубрен песак. Ябука в. суву яку землю. Воћке в. чађ и угаль. Међу кокурузе сеѝ се пасуљ. Сади дудова што више можеш. Ко плаши тице маме гусенице. Поздно воће најдуже се држи. Штале су болѝ, што су сувлѝ. Коя кокош квоца, та се насађуѝ. Живина треба много чисте воде. —

4. Најлошия земля поправи се ђубренѝм. Бостан најво-
 лиѝ голубиѝ и кокошиѝ ђубре. Угорела комина најболѝ е ђу-
 бре за виноград. За бостан е најболѝ семе двогодно. Куделя и кокуруз волю барску землю. Што ређе сеѝш манѝ ћеш жети. Пресађиванѝ приа на влажном времену. Ко воли воће, нека треби гусенице. Воћа обогате читаве пределе. Крушка воли дубоку землю и пригревицу. Где е цвет ту е мед. Ливаде валя косити, чим почну цветати. Ко најдублѝ коси, најболѝ сено носи. Шенични леб пре окоре него ражни. Варива се најбрже скуваю у кишници. Најокорелии леб одмекне у врелой пећи. Госна марва најснажниѝ ђубре даѝ. Овца највећма страда од влаги. Свинчету најболѝ приа влажна рана.

5. Смолняча дотеруѝ се песком, он е раздроби. Пескуша дотеруѝ се смолнячом, ова е стегне. Ко стрњике спалиѝ, болѝ му нѝва рађа. Ђубре валя заклонити од кише и сунца. Ситно смрвлѝне кости даю најснажниѝ ђубре. Чокот најволиѝ пепео од лозе. Утрула сочивица најболѝ е ђубре за варива. Ораница постаѝ мрвлѝнѝм стене и камена. Рано семе редко омане, а позд-
 често. Што поздниа сетва, то више семена треба. Што раниѝ зоб посеѝш, болю ћеш добити. Свилена буба воли лист од бело-
 г дуда. Живина најболѝ приа уз семе од сунцокрета. У жит-
 ном е зрну мекиня најснажниа рана. Што е дрво тврђе, то снажнию ватру даѝ. Свилена буба треба много чистог ваздуха. Неродна воћка изађе прстенанѝм грана' родна. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

6. Устояна и утрула вода најбоља је за заливанѣ расада. Водом с балеге заливано цвеће најболѣ расте. Мочарна земља на яркове се осуши и поправи. Што је земља црња, то више топлоту упија. Шеница и раж пријаю на детелишту и репишту. Не зарони семе ни сувише дубоко ни плитко. Дубоко заронѣно семе не добије довољно влаге ни ваздуха. Плитко заронѣно семе осуши се ил тица поједе. Што је земља плодњиа, то мањѣ семена треба. На шеничницишту никад добро не роди шеница, раж, ечам. Жита ваља пре жети, него што зрно стврдне. Што се виноград чешће окопава, то болѣ рађа. Вино ваља одма с киселице оточити, чим преврије. Паметан домаћин гледа да запати најбољу пасму стоке. Паметна домаћица запати најбољу пасму живине. Краве ранѣне репом много и добро млеко даю. Варено млеко дуже се одржи да не ускисне.

7. Разуман ратар не угари, но ђубри и сеје непрестано. На сунцу изветри ђубре, а на киши исплака се. Што се земља дублѣ оре, то болѣ род рађа. Ко под марву сечку стере, најболѣ ђубре добива. Иза ечма ваља истог лета још шта посејати. Пепео волею : чокот, репа, репац, купус, кель, кромпир. Пескушу волею : кромпир, проја, ечам, елда, зоб, кокуруз. Преливајући воћа и расаде водом чађавицом утамане се гусенице. Вубрено и окопавано воће лепше и више рода даје. Више вреди едно дрво племените воћке него иљада шугуља. Ко накалами јабуку на трешњу, добије најрумению јабуку. Колико засадиш воћних коштица толико ћеш добити младица. Младом кокурузовином ранѣна музара, даје највише и најслађе млеко. Што је штала тешња, то је више ветрити ваља. Врело ело и пиће за псе је врло шткодљиво. Кошнице ваља заклонити од зиме и ветра. Што више суварака, то је болѣ вино. У житнице свежено зрно ваља чешће претресати. На сир комловом обложен неће ни црв ни плесань. Од брашна на ређе сито сеяног питаваи је леб. Благо поступањ упитоми најдивлѣг звера. Болесну стоку ваља брижљивие неговати, него здраву. (Продужиће се.)

Катихизичке Беседе.

БЕСЕДА 1.

О том, што је нужно човеку ради спасения.

„Иже вѣрѣ иметъ и креститса, спасенъ есдетъ“ (Марк. 16. 16.)

По благодати Божијој, сви смо ми, Браћо! добили у св. крштению најдрагоцѣније право, називати се христијанима, по-

стали смо члановима свете православне цркве; сви смо позвани, да наслѣдимо царство небесно, свима нам е отворен улазак, и показан Спасителѣм пут у вечно блаженство. Слава и благодарност милосрдном Господу! Но да би заиста добили вечно блаженство, дужни смо и сами потрудити се о том и испунити неке обвезе. Какве? Казаћу у кратко: да би придобио царство небесно и живот вечни, дужан е хришћанин у течаю земног живота свог пристойним начином ползовати се оним духовним благом, кое нам е Спаситель дао. Ми називамо Господа Исуса Христом, т. е. Помазаником. Зашто? У старом завету називали су помазаницима: Пророке, Првосвештенике и Царева. А Исус Христос, кои се од пресвете Дѣве Марие нашег ради спасения родио, сѣдинио е у Себи службу Пророка, Првосвештеника и Цара. Као Пророк открио нам е непроменљиву истину вѣре, јавио е роду човечијем своју спасителну и Божествену науку. И тако пре свега дужни смо старати се, да ту науку познамо и у њу вѣруемо од свег срца. Исус Христос, као посредник и првосвештеник, измирио е нас с Богом, дао нам е приступ к Нѣму, слободу да му се молимо као Отцу, да се уѣмо у Нѣга и очекуемо од Нѣга велике и богате милости. Дужни смо дакле молити се Богу и уздати се у Нѣга. Као Цар, дао нам е нравствене законе или заповѣди, и за испуњавањ тих обећао е вечно блаженство. По том смо дужни повиновати се Нѣговим законима и испуњавати Нѣгове заповести. Таквим начином, да би постали правим ученицима Исуса Христа и наслѣдили обећано нам од Нѣга царство, дужни смо вѣровати у Бога, уздати се у Нѣга, молити му се, и чинити добра, нѣму угодна дѣла. „видимъ уѣмъ нынѣ, јакже зерцаломъ въ гаданіи, тогдаже лицемъ къ лицу: нынѣ разбѣмъ ѣ части, тогдаже познаю, јакже познаю кѣхъ: нынѣ же прекиваютъ; вѣра, надежда, љубви, — три сѣа. (1 кор. 13. 12, 13.). Ми ћемо видити некад Господа нашег лицем к лицу, а сад док смо на земљи, дужни смо тежити к нѣму, угађати му, духовно се с њим спаяти средством вѣре, надежде и љубави.

Како и у што треба да вѣруемо, како и за што да му се молимо, шта да испуњавамо и чега да се клонимо, — свему том научава нас св. мати наша Црква; она е од Господа добила власт и силу, да чува и распрострањава међ людма нѣгову науку и раздае даре благодати, за нас њиме прибављѣне. Ко се неповинуе цркви, тај се неповинуе Исусу Христу; „онај не може називати Бога Отцем, кои недржи Цркву за

матер“ говори св. Кипријан. Под рукованѣм св. Цркве, познати можемо истине православно-християнске вѣре из св. писма, из дѣла св. Отаца и учитеља црквених, и из књига богослужбених. Но ние сваки доколан и способан, да поцрпи из тих обширних извора. Да би нам се олакшало и укоренило у сваком, ма и недозрелом и неученом, познанѣ најглавниј истини вѣре, св. Црква предлага нам неке кратке образце, у којима се суштествено садржи цела наука християнска. По томе, најглавније истине вѣроучења налазе се у Символу вѣре, кога су саставили свети отци на двима вселенским Саборима. Правом молитви учи нас молитва Господња : „Отче наш“, коју е Спаситељ наш предао ученицима своима. Истине нравственног, дѣлательног учења садрже се у десетословию, или у десет заповести, које е Бог пророку Мойсею дао.

Сад ћемо беседити с вама, Браћо! о Символу вѣре. Наше ће беседе бити кратке; у њима ће се излагати само суштествено, најважније — и већом чешћу речма св. Писма и учитеља црквених; то неће бити наше речи, не наше ученѣ, по ученѣ цркве, слово Божије. Ели нужно говорити после тог, с каквом охотом треба слушати ту науку? . . . Ми ћемо излагати истине свете, православне вѣре наше у свези и у постепеном поредку. Ко пропусти едно поученѣ, тај не само да неће чути изложене у њму науке, но и друго, слѣдеће поученѣ неће му бити подпуно јасно и разумљиво. И тако вас молим, да се постарате, да не пропустите ни едног поучења, него да оставивши сва светска дѣла и бриге дођете у Храм Божиј!

Завршујући данашњу беседу нашу, кажем вам речма св. Кирила ерусалимског : Мое е говорити, ваше — слушати, а Божије — усвршавати. Устремимо разум наш, удесимо душу, приправимо срце; ер се ради душа трудимо, а блага вечна очекуемо.“ Аминь.

Расправа из црквене хронологије.

(Продуженѣ.)

О СЛОВИМА ПАСХАЛНИМ. Слово Пасхално, које се и ключ граница назива, есу 35. азбучни слова, која у Пасхалији показују подвижне празднике за сваку годину. Зато су 35 азбучни слова што Пасха од 22. Марта закључно, до 25.

Априла опет закључно догађасе. Ови 35 писмена редом овде се на углед стављају : А. Б. В. Г. Д. Ђ. Ж. З. Ѕ. И. Ј. К. Л. М. Н. О. П. Р. Ѓ. Т. У. (у црковним гдекоим књигама мѣсто овог стои : У, што је у старо доба значило то исто што „У“.) Ф. Х. Ђ. Џ. Ч. Ш. Џ. Ћ. Њ. Ћ. Ќ. Ю. Ј. Ћ. Кад је слово пасхално А, онда је Пасха Христова 22. Марта, а кад је слово пасхално И, онда је последњи т. е. 31. Марта; I већ почиње 1. Априла, а Ћ. завршује 25. Април или последњи дан, кад се пасха случити може. Дакле од А. до И. тражи пасху у Марту, а од I па до Ћ; тражи је у Априлу.

О ЕПАКТАМА МЈЕСЕЧНИМ. Епакте мјесечне показују како се с календаром вјечитим и без нјга дознати може, у који дан мјесец који започиње. И то са календаром овако : Нађи године оне, које почетак кога мјесеца тражиш број Недельни, па у календару предидућег мјесеца види последњи датум спрам кога је те године број Недельни, па по броју овога лако ћеш наћи. Н. пр. године 1867. кад оћемо да знамо у који ће дан бити 1. Новембер, онда тражимо у Октобру спрам кога је датума овај број Недельни 6. написан; а тај ћемо наћи спрам 29. Октобра, онда ћемо видети да ће у Среду бити 1. Новембер.

Може се и без календара дознати, у који ће се седмични дан који мјесец започети. При овом нужно је знати мјесечне Епакте на памет, или написане пред собом имати. А мјесечне Епакте под сваким мјесецем овде ћемо изложити.

а.) Епакте мјесечне.

Март. Април. Мај. Јуни. Јули. Август. Септембер.

5. 1. 3. 6. 1. 4. 7.

Октобер. Новембер. Децембер. Јануар. Фебруар.

2. 5. 7. 3. 6.

б.) броеви под седмичним данима :

Нед. Понед. Втор. Среда. Четвр. Петак. Субота.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

8. 9. 10. 11. 12. 13. 14.

Ако желимо знати, у који је дан седмични год. 1867. Мај започео, онда морамо знати број недельни, а овај је у тој години 6. послѣ пронаћи треба под месецем Мајем Епакту 3. ово двоје кад се скупи битће 9. тражи под данима недельним овај број 9. па под којим даном 9 нађеш, у тај је дан био 1. Мај, а 9 је под Понедельником, дакле у Понедельник је 1. Мај. — Сад јошт едан пример : За годину 1940. у који ће дан бити 30 Октобер? Број Недельни је 7. Епакта Октобра 2;

7 и 2 = 9. 9 я под Понедељником. У Понед. е 1 Октобер, а у кои е 1. у тай е и 8. 15. 22 и 29. слѣдователно 30 е у Вторник. Овим се начином сваки датум од сваког месеца и за сваку годину пронаћи може, у кои седмични дан пада. *)

За пронаћи пасху за сваку годину, нуждна су нам ова средства : кругови сунца, месеца, година и броеви недељни или ключеви граница о којима е већ овде говорено. Наша православна црква по определению Никейског првог вселенског

*) Одкуда е код Орфелина Јануара месеца Епакта 2. а Фебруара 5. и ели то правилно ?

Правилно то никако ние. Орфелин е пао у погрешку са тим, што е Јануару мјесецу придао Епакту 2. а Фебруару 5. па поред ови Епакта мора да узима број недељни онај, кои би се по обштем правилу тек до године за исте мјесеце употребити морао, као што ћемо доле ово објаснити. Орфелин у своје вѣчштом Календару, мјесецу Јануару придае Епакту 2, мјесто 3; а Фебруару 5, мјесто наше Епакте 6. И ово може човека у забуну да доведе, при тражењу седмичног дана, кад оћемо да дознамо у кои седмични дан мјесец кои започинѣ. Забуну ову са предосторожношћу избегнути е можно, кад се пазило буде на број недељни, кои да се употреби, дал за ову текућу годину прописани, или од ланьске заоставши. Године од створеня свѣта почину се брояти од 1. (првог) Марта, а свршую се послѣдним даном Фебруара. Тако дакле, ако ми грађанску нашу годину и починѣмо брояти са даном првим Јануара ипак по сбраяю Календара година од створеня свѣта, ова два прва мјесеца, с којима се наша година започинѣ, сматраю се као два последня с којима се рачунаюћи годину од створеня света ова завршув. А по годинама од створеня свѣта сбраяю се кругови сунца, мјесеца, и броева недељни. Са овим ћу примѣром чвор да разрѣшим, и то са нашом Епактом најпре, а после са Орфелиновом. У ком е дакле седмични дан ове 1867. године први Фебруар? Наша епакта Фебруара ест 6. той Епакти морамо додати број недељни од године 1866; ер Јануар и Фебруар год. 1867. падаю јошт у год. 1866. А ове е године број недељни 5. дакле 5 и 6 есу 11. А 11 налази се под средом, дакле у среду започинѣ 1. (први) Фебруар 1867. Сад ево опет примера по Орфелиновом начину : Он узима мјесеце Јануар и Фебруар у текућу а не у ланьску годину, па и број недељни за текућу годину определени узима, а не ланьски. Уколико е дакле нѣгова Епакта мања од наше, у толико е број недељни са едним броем већи, ер сваке текуће године број недељни са едним е броем већи од ланьског. Ми смо дакле узели Епакту 6, и број недељни 5, па е било 11. а Орфелин узимао е Епакту 5, а од текуће 1867. године број недељни 6. па опет тако исто дође 5 и 6 ест 11, а овај број 11 под Средом се налази, дакле и по нѣговом начину у Среду е 1867. године први Фебруар.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Сабора год. од Р. Хр. 325. држаног, светкуе празник воскресения Христова у Неделю послѣ пуномѣсеция по равноданству или равноноћию пролѣтном. (види кнѣгу о првом вселенском Сабору од Архимандрита Гаврила страна 15. 27. 28 и 33.) — Западна црква зарад светкованя Воскресения Христова била е примила онај исти устав, кои и ми; а што е од нѣга одступила, узрок е поправак Календара. Истина да западна црква приманѣм новог Календара Григоровва к точности се у зобраяню времена већма приближава, нежели наша која држи стари Юлиев Календар, ништа мањ с друге стране у недостатке и погрѣшке против самог определена горереченог Сабора упада по томе, што кадкад са самим Евреима у едан исти дан пасху Христову празнуе, које би се определѣм саборним избѣгнути морало; а кадкад и с пуномѣсецием пасхалним исту празнуе, које е равним начином определѣню Саборном противно. Равноноћие и восточна и западна црква за определѣнѣ пасхе своје 21. Марта полагае, а тако и пуномѣсеция и мѣне по истечению 19. год. држи се, да се случаваю; но по точном астрономичном збраяню тако небива. У нашој православној цркви воскресение Христово против определѣня Саборног случити се неможе, што ми чрез прирашћени 400 год. са три дана више пута од Римокатоличке, слѣдователно и од Еврейске пасхе, кад се с њом догоди, већма удалявамо се. Слѣдујућа болѣ ће обяснити ово: Римляни нису могли предупредити, да ово право астрономично равноноћие од 19 до 25 Марта небива; ако се дакле пунолуние 20. Марта случи, кад е равноноћие 19, онда овако пуномѣсецие ест право пасхално, ер е по равноноћию слѣдовало; но Римляни за таково га због тога недрже, што они као што смо напред рекли равноноћие свагда на 21 Марта полагаю; напротив случившему се правому астрономичкому равноноћию 23. Марта и пуномѣсецию 22; то за пасхално почитую, премда се пређе право равноноћия догодило; слѣдователно ние пасхално. Воскресение своје дакле двапут у едной години црковной међу едним и другим равноноћием светкую. Такођер у смотреню збраяня пуномѣсеция упадаю у погрешку противну саборному определѣню, н. пр. право пуномесечие пасхално случава се кадкад у Субботу, а круг мѣсеца износи га у Неделю, па због тога 8 дана раније и доцније у таком случаю Воскресение торжествую; или напротив право пуномесечие пасхално догађа се кадкад у Неделю, а по кругу

месечно у Субботу пред том Недельом односи се, у ком случаю на сами пуномесечия дан пасху заедно са Еврејском против намѣре и узаконения првог вселенског Сабора праздную.

Д о п и с и.

Ђ. М. Вршац, — Я сам дописом моим у бр. 1. овога Листа јавио, како е овде први Збор учитељски из округа вршачког сазван и у почетку школске године држан био, исто тако непроштам течай раднѣ другога Збора, кои е 15. Марта о. г. под председничеством Преч. Г. Филипа Традафиловића проте и окружног надзирателя држан, јавности предати: Пошто се Г.Г. Управитељи, Учитељи, Катихете, и Старатељи сакупише, отвори председник збор, и прво се прочита и подише записник прошлог Збора, — затим се поднесу писмена сачинена, која ће се одбору, на преглед предати, после су држана практична предавања за углед, са децом из слѣдећих предмета: 1.) Из науке християнске „Пета Заповед Божија“ предавао Никола Никашиновић Катихета вршачки. 2.) Библична повест „о Аврааму“ предавао Васа Каменарски Учитель вршачки. 3.) Рачун „Брой десет“ у сва четир вида настављао Дмитар М. Бакић Учитель вршачки. 4.) Букварска приповедка „Туђе не дирай“ предавао Јован Бакић Учитель вршачки. 5.) Описание „Овца“ из П. Читанке предавао Авакум Травань учитељденѣански. 6.) Диктандо, — „са сва три Разреда заедно“ држао Дмитар Аћимовић Учитель вршачки. — Пошто се овако предавања свршила, слѣдовале су узаймне приметбе и саветованя, — а председник позове ону Г.Г. Учитель и Катихете, којма е нови предаваня начин манѣ познат, да и они тако раде. — Овом е приликом поново позвао Г. Председник присутствујућу Господу, да сваки добровољно приложи на новоустроену школску Библиотеку, положивши, сам 50 Фр. а. вр. и тако слѣдујући примеру председниковом, сваки е по могућству прилог учинио.

Ж. А. Из Ср. Неузине. Вредни свештеник наш Ч. Гд. Лука Дожудић еднако око настојава да се женска школа код нас заведе. Зарад тога држане су две обштинске скупштине, и решено е, да се Преосвештени Г. Епископ умоли, да другу парохијалну сесију у корист подигнућа здания школског бар на 7 година обштеству србском уступити изволи, почем на 287. православних домова, нуждне су две Школе него два свештеника. Обштина наша до данас е имала два свеште ника и поред ове крајне излишности од женске деце само четворо школу походише, а то све због тог, што се одпре свештеници више за свое издржанѣ, нежели за школу стараше. — Али бадава ће и свештеник настојавати да женска деца школу походе, кад е едно соба мала и за мушкарце, друго пак женска деца нерадо и чезну за школом, гди су мушкарци у едној соби с њима, а јачно се знаде, да е и много болѣ по дечие васпитавањ кад е школа женска од мушке оделѣна. И тако необходимо е за нас нужна и женска школа. Ако

ову свету намеру нашу високопреосвећени Гд. Епископ благослови — са оваким вредним душепопечитељѣм и управитељѣм школе — добитће народ и наша община по времену красне и побожне матере кое су занста најбољи учитељи у првом васпитаню дечием.

П. Д. У Сомбору 5. Априла 1867. Читаоцима овога листа познато ће бити да су питомци приправничког Завода србског још лане литературну дружину под именом „Венац“ основали. Но осим приправника налази се овде још много младих Срба кои такође задатак свој понјю, и кои за другом свестном браћом својом остати нехтедосе. Та прва сомборска омладина, склопила е недавно омладинску задругу те под именом „Шахска србска друштва“ врши закључке уединѣне омладине србске. Омладина ова ние само обделавањѣ књижевности себи за задатак узела, него држи и јавна предавања и вештањѣ у лепом хармоничном поњю. Седнице кое се свако 14 дана бар по еданпут држе, јавне су и у њима свако приступа имаде. Ја ћу вам само две последнѣ да опишем. У великой дворани приправничкога завода искупиљно беше још пре почетка седница много слушалаца мушких али још више женских. Седница се обично почела са читанѣм записника и пошто су и други друштвени послови свршени, приступило се правом раду. Едан члан читао е свое изворно дело кое е други у другој седници братински критиковао, а затим одпевана е една песма. Други члан декламовао е једну народну песму, и тад е опет една песма одпевана, а по том е држано предавањѣ. У првој седници предавао е г. Јустин Коњовић земљомер : „О јуначком поштению, по србским народним песмама“ а у другој предавао е члан Никола Груић врло лепо и вешто : „О утицаю музике на изображенѣ народа.“ Седница се песмом завршила.

„БОГОМИЛИ, ЦРКВА БОГАНЬСКА И КРЕТЈИНИ“

*. Под овим е именованом нижеподписани написао, а ту скоро србско учено друштво у Биограду наградило критичко-историчну расправу, која се искључиво бави разјашњавањѣм једнога од најтајнијих и најзамршенијих религиозно-друштвенијих појава у историји југославјанској. Намѣравајући е сада путем штампе објелоданити, позивам на пренумерацију пријатељ народнога напретка и књижевности наше. Књига износиће до 12 табака а цѣна јој 80 новчића. Штована уредништва србско-рватских новина и свакога у обште родољуба учтиво молим да се приме скупљања предбројника, и да ми имена њихова пошлю у Задар најдалѣ до свршетка мјесеца Мая т. г. — Тко скупи 12 уписника, или наручи толико књига, примиће тринајсту на дар. У Задру, на Благовѣсти, 1867.

Др. Божидар Петрановић.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Варгнера и друга.